

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ ТА ШЛЯХИ ДО РІВНОСТІ

Демус Я.В.,
yanadobrosol1992@gmail.com

Бондаренко В.В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
valvlbond@gmail.com

Актуальність. Сучасне українське суспільство, під впливом глобальних гуманістичних тенденцій, переосмислює своє ставлення до людей з інвалідністю. Традиційна модель сегрегації в освіті, що передбачала розділення дітей на тих, хто навчається в загальноосвітніх школах, і тих, хто відвідує спеціальні заклади, поступово відходить у минуле. Цей процес свідчить про подолання соціальних та освітніх бар'єрів, що раніше перешкоджали повноцінній інтеграції людей з інвалідністю в суспільство (Інклюзивне навчання, 2021).

Зростання кількості інклюзивних класів в Україні – це позитивна тенденція, яка свідчить про усвідомлення суспільством важливості рівних можливостей для всіх дітей. Однак, для успішного розвитку інклюзивної освіти необхідно вирішити низку проблем, таких як підвищення кваліфікації педагогів, забезпечення доступності освітнього середовища та зміна ставлення суспільства до дітей з особливими потребами. Незважаючи на виклики, перспективи розвитку інклюзивної освіти в Україні є досить оптимістичними (Інклюзивне навчання, 2021).

Мета – проаналізувати сучасний стан та перспективи розвитку інклюзивної освіти в Україні.

Результати дослідження. Інклюзивна освіта – це не просто нова модель навчання, а й потужний інструмент для створення більш справедливого та інклюзивного суспільства. Поява ідеології інклюзії зумовлена розумінням того, що всі діти, незалежно від їхніх особливостей, мають право на якісну освіту та на можливість реалізувати свій потенціал. Створення єдиного освітнього простору для всіх дітей є важливим кроком на шляху до подолання соціальної нерівності.

Концепція інклюзії ґрунтується на ідеї про те, що освіта повинна бути доступною для всіх дітей, незалежно від їхніх особливостей. Вона передбачає не лише фізичну присутність дітей з інвалідністю в загальноосвітніх закладах, а й забезпечення їхніх освітніх потреб за рахунок модифікації навчальних програм, використання спеціальних методів і засобів навчання, а також надання додаткової підтримки (А. Колупаєва, 2019).

Впровадження інклюзивної освіти нерідко супроводжується виникненням конфліктних ситуацій, особливо між батьками дітей з інвалідністю та батьками нейротипових дітей. Ці конфлікти часто є результатом різних очікувань, побоювань та непорозумінь стосовно інклюзивного навчання.

Однією з причин, чому батьки дітей з інвалідністю відмовляються від інклюзивної освіти, є недостатня готовність загальноосвітніх закладів до прийому таких дітей. Непристосованість приміщень, відсутність необхідного обладнання та недостатня кваліфікація педагогів створюють бар'єри для успішної інклюзії (Н.Заєркова, А.Трейтяк, 2016).

Психологічні бар'єри є однією з основних причин опору батьків нейротипових дітей інклюзії. Страх перед невідомим, побоювання за соціальний статус своєї дитини, а також стереотипи про інвалідність створюють емоційний дискомфорт і призводять до негативного ставлення до інклюзивного навчання. Батьки часто побоюються, що їхні діти можуть відчувати себе обділеними увагою вчителя або ж навпаки, бути змушеними навчатися за спрощеною програмою (Н.Заєркова, А.Трейтяк, 2016).

Сумніви батьків щодо інклюзивної освіти не безпідставні, адже впровадження такої системи вимагає значних змін у підготовці педагогів. Сучасна система освіти,

заснована на класно-урочній системі, не завжди дозволяє реалізувати індивідуальний підхід до кожного учня, особливо коли в класі є дитина з особливими освітніми потребами. Вчителі часто стикаються з проблемою поєднання потреб усіх учнів, що вимагає від них високого рівня професійної компетентності та значних зусиль (Н.Заєркова, А.Трейтяк, 2016).

Впровадження інклюзивної освіти вимагає не лише зміни законодавства, а й системної підготовки педагогічних кадрів. Проаналізувавши цю проблему, було вирішено взяти досвід іноземних держав у запровадженні асистента вчителя (тьютора), що породило новий конфлікт. Неготовність вчителів до роботи в парі з асистентом, а також відсутність чітких алгоритмів взаємодії можуть негативно вплинути на ефективність інклюзивного навчання. Згідно з українським законодавством, при відсутності асистента вчителя його функції можуть виконувати батьки або інші довірені особи. Хоча таке рішення дозволяє вирішити кадровий дефіцит, воно також породжує низку проблем, пов'язаних з різним рівнем підготовки таких асистентів та можливими конфліктами в педагогічному колективі (Н.Заєркова, А.Трейтяк, 2016).

Незважаючи на виклики та суперечки, інклюзивна освіта залишається найефективнішим шляхом до побудови інклюзивного суспільства. Саме через освіту ми формуємо толерантне та гуманне середовище, де кожна людина почувається цінною (С. Альохіна, 2011)

Інклюзивна освіта – це масштабний процес, який потребує часу та поступового впровадження. На початковому етапі ми фокусуємося на створенні умов для багаторівневої інтеграції, що дозволить у майбутньому забезпечити індивідуальний підхід до навчання кожної дитини з особливими освітніми потребами в загальноосвітніх закладах. "Щоб інклюзивна освіта в Україні розвивалась ефективно, необхідно створити всебічно доступне середовище, яке включає не лише фізичну безбар'єрність, а й сприяє психологічному комфорту всіх дітей. Важливу роль у цьому відіграє додаткова освіта, яка має забезпечувати взаємодію дітей з різними потребами та формувати атмосферу взаєморозуміння та прийняття.

Упровадження інклюзивної освіти в Україні – це складний і багатогранний процес, який вимагає значних зусиль. Хоча ми можемо черпати натхнення з досвіду інших країн, ми також стикаємося з низкою унікальних викликів. Саме тому ми будуємо власну модель інклюзивної освіти, адаптовану до наших реалій. При цьому вчитель відіграє вирішальну роль у створенні інклюзивного навчального середовища.

Висновки. Отже, можемо сказати що, інклюзія є провідною тенденцією сучасного етапу розвитку системи освіти в Україні. Це нове соціальне замовлення, яке вимагає задоволення і цілеспрямованого вивчення в теорії і практиці педагогіки. Реалізація інклюзивної освіти повинна сприяти задоволенню законного права дитини з інвалідністю на спільне навчання з однолітками.

Література:

1. Альохіна С. Інклюзивна освіта в Україні: здобутки, проблеми та перспективи: резюме аналітичного звіту за результатами комплексного дослідження. Київ, 2011, 36 с.
2. Заєркова Н., Трейтяк А. Інклюзивна освіта від А до Я: poradnik для педагогів і батьків. К., 2016. 68 с.
3. Інклюзивне навчання. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya>
4. Колупаєва А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.
5. Ночовка В. Організація інклюзивного навчання у школі. К. : Шкільний світ, 2014. 128 с.